

Türkiye'de din sosyolojisine büyük katkıları olan Prof. Şerif Mardin

En çok tartışılan İslam Türkiye'de

Özellikle din sosyolojisi alanındaki çalışmaları tanınan sosyolog Prof. Dr. Şerif Mardin, 1927'de İstanbul'da doğdu. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını ABD'de Stanford Üniversitesi'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi SBF'de ve Bogaziçi Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yaptı. Halen Washington'da The American University, İslami Araştırmalar Kürsüsü Başkanı. Türkiye'de İletişim Yayınları'nda yeniden basımı yapılan *Jön Türklerin Siyasal Fikirleri, Din ve İdeoloji ve Modern Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişme; Bedlüzaman Said Nursi Olayı* gibi kitapları var. Geçen yıl bir konuşmayla katıldığı "Avrupa'da Etik, Din ve Laiklik" toplantısının bildirileri bu yıl Metis Yayınları'ndan çıktı. Sabancı Vakfı'nın davetlisi olarak yeni bir üniversite kurma çalışmalarına katılmak üzere geldiği İstanbul'da konuştuğumuz Prof. Mardin, Türkiyeyle ilgili gözlemlerini bizimle paylaştı.

Nilüfer
Kuyaş

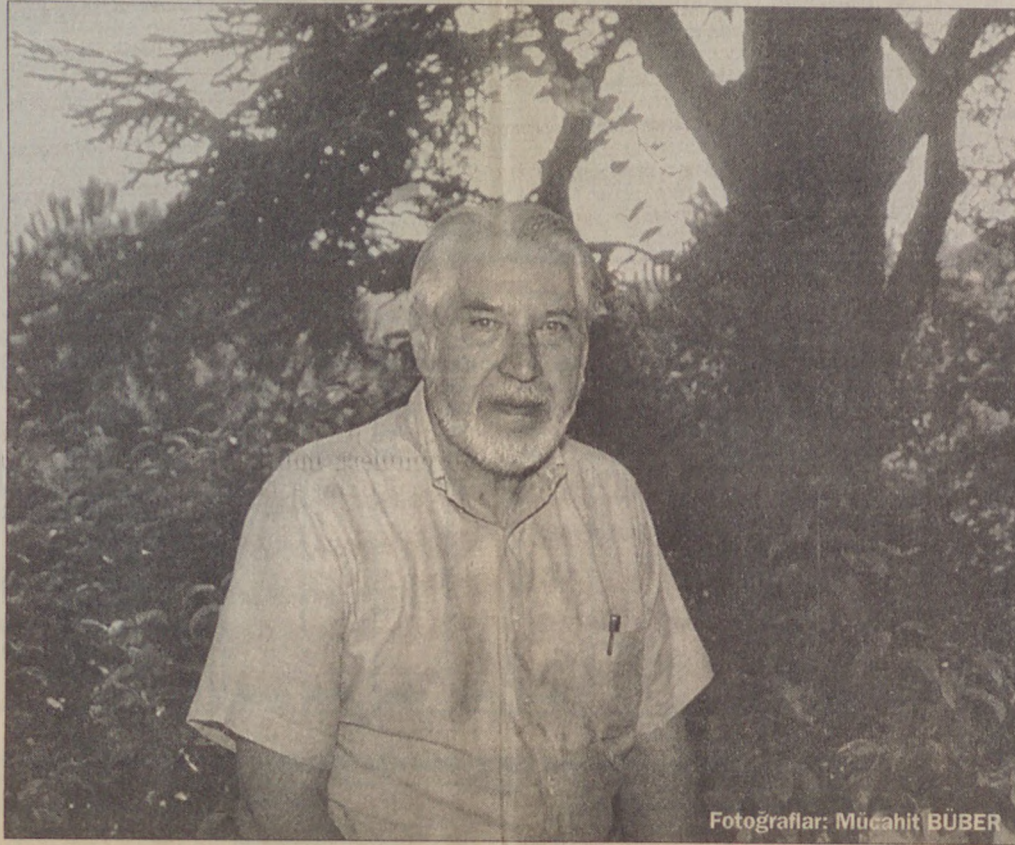
SAID Nursi kitabınız çıktığında, neredeyse gericilikle eleştirildiniz, şimdi Nurcu bir cemaat lideri, Başbakanla, muhalefet lideriyile, devlet ricaliyle görüşmeler yapıyor. Bunu izlerken biraz gültümsediniz mi içinizden?

En çok, geç kalındı diye düşünüyorum. Yani böyle bir düşünce tarzının kendi başına bir ihanet olmadığı, bunun pekala sağduyu ile, ortak bir yanı olduğunun biraz geç bulunduğu üzüldüm. Çünkü çok mücadele verdik; galiba biraz boşuna verdik.

● Neden boşuna diyorsunuz?

Boşuna çünkü hala Türkiye'de her şeyin ille bir amaca bağlı olmadığı, ne bileyim, tıpkı al yuvarların savunma mekanizması olarak çalışması gibi bir şey olabileceği kabul edilmiyor; neredeyse nötr diyebileceğimiz, eşyanın tabiatıyla ilgili bazı şeylerin siyasal ya da sosyal araştırmaların içine konmasının gereği tam olarak anlaşılmadığı gibi geliyor bana.

● Peki ama, Başbakan Çiller, Fethullah

Fotoğraflar: Mücahit BÜBER

Gülen'le görüşünce, Türkiye Cumhuriyeti devleti, din meselesini çözmüş mü oldu? Bu kadar basit değil herhalde mesele?

Değil tabii, ama işte bu kadar basit olmadığının altını çizmek istiyorum ben de. Üzerinde durulması gereken iki hadise var. Türkiye Cumhuriyeti, anayasası, laiklik nedir ne değildir gibi, bizim çok hoşlandığımız, hukuki normların içinde incelenmesi gereken bir konu var. Bir de, sosyal dinamik diye bir şey var. O sosyal dinamiğin içinde ne demek oluyor? Yani ağırlığını iki şekilde tartmakta yarar var. Bir tanesi Türk toplu-

munun aramaları bakımından ne anlama gelir; ikincisi bir proje olarak nedir?

● Proje olarak politik İslam bugün Türkiye'de büyük bir kesimi korkutuyor. Bir yandan da kültürel İslam meselesi var. Bunları ayırt etmek şansımız var mı?

Ben ikisinin ayırıldığını zaten çok tabii olarak görüyorum.

Vicdan meselesi

● Ama İslamcıların da, kamuoyunun da zihninde bunlar karışabiliyor.

Öyle olmaması gerekir. Kaba anlamda bazı tercihler yapılmasının esasları konuşmuş zaten Türkiye'de. Seçimlerde hangi partiye oy

vereceksiniz, o sizin bu konudaki politik tercihinizi bir ya da öbür tarafa itme şansınızı fazlalastırır. Ama bu şekilde seçim yapmanız bir Müslüman olarak, imanlı bir insan olarak prensiplerinizin de aynı yolda şekillenmesini gerektirmez. Bazı kimseler için bunun cevabı ters olabilir: Hayır efendim insanın belirli bir yerde bir tutumunu olduğu zaman bunun siyasete de aksettirilmesi lazım, der. En azından ben, burada o insanlardan ayrılırım. Siyasete bunun aksettirilmesinin bir vicdan meselesi olup, bir şahıs seçimi olduğuna inanıyorum. İlle de belirli bir imanı olan bir insanın belirli bir partiye oy vermesi gerekmez.

Dünyadaki tartışma

● Son yıllardaki konferanslarınızda Türkiye'nin genel İslam tartışmasının dışında kaldığına değindiniz..

Ben şunu söylüyorum: Din hakkında konuşursanız, dünyada din hakkında yazılanları okuyun. Orada bir takım tartışmaların olduğunu göreceksiniz. Bu tartışmaları okuyun da, o açıdan bir pozisyon alın. Bu tartışmada sizin tutumunuz nedir? Ama, bu tartışmalar atıf vermeden, dünyada olup bitenleri tartmadan, bir şey yapmak mümkün değil. Mesela bazı kimseler diyorlar ki, siyasi ve insani değerleri, mantığımızla kurduğumuz evrensel değerlerden çıkartabiliriz. Bazıları da diyor ki, hayır böyle olmaz, asgari bir kültürel tabandan yola çıkmalısınız o değerleri elde etmek için. Bu tartışma çok önemli bir tartışma. Amerika'da yapılıyor, Fransa'da yapılıyor. Buna bir bakmak lazım.

● Siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?

Akademik hayatın tek lüksü, doğruyu söylemek!

● Refah Partisi'nin sizi korkutmadığını söylemişsiniz; neye dayanarak?

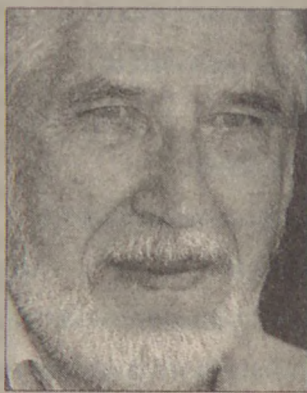
İktidara gelebileceğini sanmadığım için. Ama böyle kat'i bir şey olarak, yarın iktidarda olacak deseler doğrusu korkarım biraz. Refah Partisi'nin programları içerisinde fevkalade demokratik ilkeler de var. Ama bunların gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini bilemem; biraz da hayret ediyorum çünkü o ilkelere ters düşmüş olan çok yönleri de var.

● Yeni Demokrasi Hareketi'ni destekleme nedenlerinizden birisi olarak laikliği yeniden tanımlama önerisini göstermişsiniz, başka ilkelerin yanında.

Gene ondan dolayı destekliyorum.

● Nedir bu tanım?

Laikliğin özelliği devlet dine karışmasını ilkesiyse, Türkiye'de bir takım yollarla devletin dine karışması var; Diyanet İşleri yoluyla, yahut bazı din adamlarının maaşları yoluyla karışması var.

Bunların yeniden düşünülmesi lazım. YDH'nin yaptığı en önemli şeylerden birisi, bazı konuları tekrar sahnenin önüne getirmiş olması bence. Bir takım tabu konuların konuşulması ve bazı köprülerin kurulması gerektiğini söylediler.

● YDH'den milletvekili adaylığı olmayı düşünüyor musunuz?

Hayır kesin olarak düşünmüyorum. Ben kötü bir politikacıyım. Kabiliyetimde yok. Akademik hayatın bize verdiği tek lüks var, o da doğru olduğuna inandığımız şeyleri söylemek. Bu benim büyük

bir lüksüm, bunu kısıtlamak istemiyorum.

● Washington'da, American University deneyimi size neler kattı?

Osmanlı İmparatorluğunu haritaya yerleştirmek kadar zor bir şey yok dünyada.

● Kendi başına bir tarih alanı olarak rüştünü ispat etti mi Osmanlı tarihi?

Yeni ortaya çıkıyor, ama çok zor oluyor. Osmanlı'ya karşı müthiş bir alerji var.

Şimdi, Türkiye'nin kazanmış olduğu yeni önemden dolayı biraz yerleşiyor,

● Sizin açınızdan tam istediğiniz bir şey mi bir İslam kürsüsünde olmak?

İslam hakkında bilmediğim çok şeyleri öğrenmek zorunda kaldım o kürsüde kalabilmek için. Bunun da bana çok faydası oldu. Ama bir sorun daha çıktı. Osmanlı İslamı kendi başına bir yapı.

Anladım ki, orada da müthiş bir araştırma boşluğu var. Çok farklı bir yorum ve onu birisinin yazması lazım.

